

på fornemmelsen, at problemerne burde have været løst af politikérne,« siger Ole Due.

Domstolens fortolkningsstil har været kritiseret for at være for vidtgående. Fortolkningsmetoden har betydet, at bestemmelser, der ikke var tilstrækkelig klare, er blevet fortolket formålsbestemt og i en større sammenhæng, der har styrket integrationen.

»Men EF-Domstolen er blevet mere forsigtig. Domstolen er blevet mere pragmatisk, efterhånden som fællesskabsretten er blevet opbygget, og de grundlæggende principper er blevet fastslået ved retspraksis. Domstolen er blevet mere bevidst om nødvendigheden af at løse det konkrete retstilfælde – fremfor at forsøge at fastlægge et generelt retsprincip på grundlag af en enkelt sag. Men man kan stadig nævne udviklingstendenser på områder, der ændrer fællesskabsretten væsentligt og som har mødt betydelig modstand. For eksempel spørgsmålet om direktivers bindende virkning i de enkelte medlemslande,« siger Ole Due.

Domstolen har gennem en række domme udviklet en vidtgående grundsætning om private borgeres adgang til at påberåbe sig direktiver. En bestemmelse i et direktiv, der ikke er blevet gennemført korrekt eller rettidigt, kan alligevel gøres gældende af borgerne ved de nationale domstole, hvis bestemmelsen er tilstrækkeligt klar og ubetinget. Domstolen har endda draget den konsekvens, at en borger kan kræve erstatning af en stat, der ikke gennemfører direktivet så det er muligt at gøre det gældende. Dette var tilfældet i Italien, hvor nogle grupper af lønmodtagere, efter deres arbejdsgiveres insolvens, ikke var dækket af en garantifond. Direktivet krævede dækning. Domstolen fastslog derfor, at der kunne rejses erstatningskrav mod den italienske stat, for ikke at have sikret lønmodtagerne ved gennemførelsen af direktivet.

Domstolen efter Maastricht

Hvis Maastricht-aftalen gennemføres, betyder det nye arbejdsområder for Domstolen. På længere sigt kommer økonomiske og monetære problemstillinger til Luxembourg. Desuden vil kompetencen til at pålægge medlemsstaterne bøder blive sat i værk.

»Det er ikke en kompetence, som Domstolen har bedt om, og i øvrigt er det jo ikke over-

ladt til Domstolen selv at pålægge bøder. Det er vi meget glade for,« siger Ole Due.

»Hele initiativet ligger hos Kommissionen. Det er dem, der skal påstå bødepålæg og rejse forslag om beløbsstørrelse i de tilfælde, hvor en medlemsstat ikke har opfyldt en dom, og hvor Kommissionen rejser en ny sag mod medlemsstaten.

Jeg tror ikke, man kan sige, at Domstolen er styrket efter Maastricht. Både det politiske samarbejde samt det politimæssige og judicielle samarbejde er jo områder, hvor Domstolen ikke har fået tillagt opgaver. Det samarbejde foregår uden for den institutionelle opbygning. Og med hensyn til det økonomiske og monetære samarbejde, varer det fem til syv år, før centralbanken kommer i virksomhed. Det vil give meget lidt ekstra arbejde til Domstolen.«

Nærhedsprincippet (subsidiaritetsprincippet) er føjet til den nye traktat som en politisk tilkendegivelse af, at det i et demokratisk samfund er nødvendigt at placere beslutningsprocessen så tæt ved borgeren som muligt. Men bestemmelsen er formuleret i meget brede vendinger. Resultatet er et politisk kompromis, der endnu engang lægger det kontroversielle arbejde i hænderne på EF-Domstolen.

»Det er helt klart et politisk kontroversielt område, som Domstolen skal bevæge sig ud i. Det vil være et princip, som det kan være vanskeligt for Domstolen at håndtere. Nærhedsprincippet indebærer en vurdering af, om det er nødvendigt at løse et problem på Fællesskabsplan, eller om det kunne have været tilstrækkelig godt løst på nationalt eller regionalt plan, uden det skaber problemer for funktioner af det fælles marked. Den vurdering indeholder væsentlige politiske og økonomiske elementer. Det er en balancegang, men en balancegang vi kender,« siger Ole Due.

Borgernes retsbeskyttelse

Forbindelsen mellem Domstolen og de europæiske borgere er fjern. Dels geografisk og dels fordi muligheden for at gå direkte til Luxembourg er meget begrænset. Men efter Ole Dues opfattelse har EF-Domstolen på andre måder søgt at udbygge retsbeskyttelsen for den enkelte borger. Blandt andet gennem den del af Domstolens arbejde, der består i besvarelse af præjudicielle spørgsmål fra medlemsstaterne.